

ПСИХОЛОГИЈА

**Испитни каталог
за државну матуру у
школској години 2021/2022.**

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

ИСПИТНИ КАТАЛОГ ЗА ДРЖАВНУ МАТУРУ У ШКОЛСКОЈ ГОДИНИ 2021/2022.
ПСИХОЛОГИЈА

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

САДРЖАЈ

УВОД	5
1. ПОДРУЧЈА ИСПИТИВАЊА	7
2. ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ	8
3. СТРУКТУРА ИСПИТА	12
4. ТЕХНИЧКИ ОПИС ИСПИТА	13
4.1. ТРАЈАЊЕ ИСПИТА	13
4.2. ИЗГЛЕД ИСПИТА И НАЧИН РЕШАВАЊА	13
4.3. ПРИБОР	13
5. ОПИС БОДОВАЊА	14
6. ПРИМЕРИ ЗАДАТАКА	16
6.1. ПРИМЕР ЗАДАТКА ВИШЕСТРУКОГ ИЗБОРА	16
6.2. ПРИМЕР ЗАДАТКА КРАТКОГ ОДГОВОРА	17
6.3. ПРИМЕР ЗАДАТКА ПРОДУЖЕНОГ ОДГОВОРА	18
7. ПРИПРЕМА ЗА ИСПИТ	20

УВОД

Психологија је изборни предмет државне матуре.

Испитни каталог за државну матуру из Психологије је темељни документ испита у ком су наведени и објашњени садржаји, критеријуми те начини испитивања и вредновања знања у школској години 2021/2022. Испитни каталог усклађен је с одобреним курикулумом за Психологију за гимназије у Републици Хрватској¹ и наставним планом и програмом за гимназије за Психологију (Гласник Министарства културе и просвјете, 1994).

Каталог обухвата заједничке исходе оба документа за 2. разред средње школе јер су се ученици опште гимназије који ће полагати државну матуру у школској години 2021/2022. у другом разреду образовали према старом наставном плану и програму.

Циљеви испита државне матуре из Психологије су утврдити кандидатов² ниво усвојености знања и развијености когнитивних способности дефинисаних кроз исходе учења током средњошколског образовања. Кандидати се током школовања упознају с теоријским приступима и научним истраживањима психичких процеса и понашања те са различитим факторима који на њих делују. Ти садржаји предмета су изабрани ради развоја темељне психологијске писмености која укључује примену стечених психологијских знања и вештина у свакодневном животу. Тако кандидати боље разумеју себе и друге, лакше управљају својим психичким процесима и понашањем, критички размишљају и отпорнији су на различите покушаје манипулације, успешније комуницирају и решавају сукобе, граде складније односе са другима те доносе одлуке према сопственим моралним начелима. Те спознаје им у ширем контексту помажу да разумеју понашање група и понашање појединаца у групи у различитим социјалним ситуацијама те утицај социјалне околине и културе у обликовању њихових вредности, ставова и веровања.

Испитни каталог садржи седам поглавља:

1. Подручја испитивања
2. Образовни исходи
3. Структура испита
4. Технички опис испита
5. Опис бодовања
6. Примери задатака
7. Припрема за испит.

¹ NN, бр. 7/2019., (22. јануара 2019).

² Термин „кандидат” у испитном каталогу подразумева родну разлику те се односи и на кандидаткиње и на кандидате.

У првом и другом поглављу наведено је шта се испитује у испиту. У првом поглављу наведена су подручја испитивања, а у другом кључна знања и вештине које кандидат треба усвојити.

У трећем, четвртом и петом поглављу описани су начин испитивања, структура и облик испита, врсте задатака те начин решавања и вредновања задатака и испитних целина.

У шестом поглављу наведени су примери задатака са детаљним објашњењем, а у седмом поглављу објашњено је на који начин се треба припремити за испит.

1. ПОДРУЧЈА ИСПИТИВАЊА

Испитом државне матуре из Психологије проверава се:

- достигнут ниво знања и компетенције кандидата у овим подручјима:
 - подручје А – научно-истраживачки приступ
 - подручје Б – ја
 - подручје Ц – ја и други
- међусобно повезивање и примена знања из различитих наведених подручја.

2. ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ

У овом поглављу су за свако подручје испитивања наведени образовни исходи, односно конкретни описи онога шта кандидат мора знати и разумети учинити да би остварио жељени резултат у испиту државне матуре из Психологије.

Табела 1. Подручје А – научно-истраживачки приступ

ПОТПОДРУЧЈЕ	ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ ПРЕМА КУРИКУЛУМУ	РАЗРАДА ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА
1.1. Научно одређење психологије	1.1.1. Ученик интерпретира психологију као истраживачку и примењену науку (PS A.1.)	♦ објаснити предмет истраживања психологије
		♦ критички се осврнути на научна и ненаучна тумачења понашања и доживљавања
		♦ описати подручја рада психолога (клинички, организацијски, школски, социјални, развојни...)
		♦ упоредити основна обележја метода истраживања у психологији
		♦ објаснити једноставан концепт истраживања
		♦ критички се осврнути на психологијска истраживања
		♦ осмислити нацрт једноставног психолошког истраживања

Табела 2. Подручје Б – ја

ПОТПОДРУЧЈЕ	ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ ПРЕМА КУРИКУЛУМУ	РАЗРАДА ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА
2.1. Когнитивни процеси	2.1.1. Ученик објашњава како когнитивни процеси, мотивација и емоције (у динамичном односу) управљају понашањем и примењује знања о томе на различите животне ситуације (PS B.1.)	♦ објаснити и применити основна начела одвијања перцепције
		♦ објаснити утицај различитих (физиолошких, социјалних, културалних и субјективних) фактора на перцепцију
		♦ објаснити процес и врсте памћења
		♦ објаснити узроке заборављања
		♦ објаснити на примерима стратегије побољшавања памћења на основу резултата истраживања и сопственог искуства
		♦ применити методе учења у разним практичним подручјима

ПОТПОДРУЧЈЕ	ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ ПРЕМА КУРИКУЛУМУ	РАЗРАДА ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА
2.2. Афективни и конативни процеси	2.2.1. Ученик објашњава како когнитивни процеси, мотивација и емоције (у динамичном односу) управљају понашањем и примењује знања о томе на различите животне ситуације (PS B.1.)	♦ објаснити врсте и компоненте емоција и факторе који на њих утичу на примерима из свакодневног живота
		♦ објаснити утицај емоција на друге психичке процесе и понашање
		♦ објаснити врсте мотива и мотивације и њихову повезаност с различитим понашањима на примерима
		♦ објаснити појам стреса и фрустрације, њихову физиолошку основу и узроке њиховог настанка
		♦ упоредити различите начине ношења са стресом/фрустрацијом
2.3. Индивидуалне разлике	2.3.1. Ученик расправља о индивидуалним разликама међу људима (PS B.2.)	♦ објаснити појам, расподелу и разлике у интелигенцији (с обзиром на врсту, доб, пол, групну припадност и сл.)
		♦ упоредити развој флуидне и кристализоване интелигенције
		♦ објаснити утицај биолошких, околиних и културалних фактора на интелигенцију
		♦ упоредити различите теоријске приступе личности (психоаналитички, хуманистички, бихејвиорално-когнитивни, теорије црта личности и др.)
		♦ описати технике за испитивање личности и њихову практичну примену
		♦ описати психичке проблеме и основне психичке поремећаје
		♦ објаснити врсте третмана различитих психичких поремећаја
	2.3.2. Ученик упоређује развој појединца током животног циклуса (PS B.4. проширени исход)	♦ објаснити улогу наследних и околиних фактора у развоју појединца на примерима
		♦ упоредити когнитивни, емоционални и социјални развој појединца у различитим развојним раздобљима

ПОТПОДРУЧЈЕ	ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ ПРЕМА КУРИКУЛУМУ	РАЗРАДА ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА
2.3. Индивидуалне разлике	2.3.2. Ученик упоређује развој појединца током животног циклуса (PS B.4. проширени исход)	♦ упоредити стилове родитељства
		♦ применити начела теорија учења у објашњавању одгојних поступака према деци

Табела 3. Подручје Ц – ја и други

ПОТПОДРУЧЈЕ	ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ ПРЕМА КУРИКУЛУМУ	РАЗРАДА ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА
3.1. Социјална психологија	3.1.1. Ученик расправља о различитим факторима који утичу на односе појединца и других (PS C.1.)	♦ описати социјалну перцепцију
		♦ објаснити улогу социјалне перцепције у понашању према другим особама на примерима из свакодневног живота
		♦ описати настанак стереотипа и предрасуда
		♦ објаснити и илустровати утицај стереотипа и предрасуда на селективност перцепције, памћења, расуђивања и емоције
		♦ објаснити повезаност стереотипа и предрасуда с ефектом самоиспуњавајућег пророчанства
	3.1.2. Ученик расправља о различитим врстама социјалних утицаја на понашање појединца (PS C.2.)	♦ објаснити како се може утицати на смањење стереотипа, предрасуда и дискриминације на примерима
		♦ анализирати учинке различитих социјалних утицаја на понашање појединца на примерима из свакодневног живота или у ширем друштвеном/ историјском контексту
		♦ објаснити настанак сукоба међу групама
		♦ применити знање о факторима који утичу на настанак сукоба за стварање складнијих међуљудских односа те за сарадњу у својој околини
	3.1.3. Ученик расправља о важности просоцијалног понашања (PS C.3. проширени исход)	♦ објаснити емоционалну интелигенцију
		♦ објаснити просоцијално понашање

ПОТПОДРУЧЈЕ	ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ ПРЕМА КУРИКУЛУМУ	РАЗРАДА ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА
3.1. Социјална психологија	3.1.3. Ученик расправља о важности просоцијалног понашања (PS C.3. проширени исход)	♦ објаснити факторе који придоносе просоцијалном понашању и његовој важности за развој солидарности као темељне људске вредности
		♦ навести (планирати) сопствене примере просоцијалног понашања према другима и другачијима

3. СТРУКТУРА ИСПИТА

Испит државне матуре из психологије састоји се од три испитна подручја и садржи укупно **44** задатка.

Подручје А – научно-истраживачки приступ односи се на **научно одређење психологије**.

Подручје Б – ја односи се на **когнитивне процесе** (перцепција, памћење, учење), **афективне процесе и конативне процесе** (емоције и мотивација) те на **индивидуалне разлике** (интелигенција, личност, развојна психологија).

Подручје Ц – ја и други односи се на **социјалну психологију** (социјална перцепција, социјални утицај, социјални односи).

Задацима у испиту обухваћена су интегрисана знања из свих подручја.

Испит је подељен према врстама задатака.

Прву групу чине задаци вишеструког избора с четири понуђена одговора, другу групу задаци кратког одговора, а трећу групу задаци продуженог одговора.

Табела 4. Структура испита

ПОДРУЧЈЕ	ПОТПОДРУЧЈЕ	ЗАДАЦИ ВИШЕСТРУКОГ ИЗБОРА	ЗАДАЦИ КРАТКОГ ОДГОВОРА	ЗАДАЦИ ПРОДУЖЕНОГ ОДГОВОРА	УКУПНО
А – научно- истраживачки приступ	Научно одређење психологије	4	1	1	6 (13,6 %)
Б – ја	Когнитивни процеси	6	2	1	27 (61,4 %)
	Афективни и конативни процеси	5	2	1	
	Индивидуалне разлике	6	3	1	
Ц –ја и други	Социјална психологија	6	4	1	11 (25 %)
УКУПНО		27 (61,4 %)	12 (27,3 %)	5 (11,3 %)	44 (100 %)

НАПОМЕНА: Поједини задаци су везани за уводни део у облику краћег текста, фотографије, цртежа или графичког приказа.

4. ТЕХНИЧКИ ОПИС ИСПИТА

4.1. ТРАЈАЊЕ ИСПИТА

Испит државне матуре из Психологије траје **90 минута** без паузе.

Време спровођења ће бити објављено на интернетској страници Националног центра за вањско вредновање образовања (www.ncvvo.hr).

4.2. ИЗГЛЕД ИСПИТА И НАЧИН РЕШАВАЊА

Кандидат добија сигурносну кесицу у којој су испитна свеска, лист за одговоре и лист за концепт.

Важно је пажљиво прочитати текст општих упутстава и текст упутства за решавање задатака и обележавање тачних одговора.

Уз сваку врсту задатака приложено је и упутство за решавање. Важно је пажљиво прочитати то упутство јер је у њему назначен и начин обележавања тачних одговора.

У задацима затвореног типа (задаци вишеструког избора) кандидат мора да обележи тачне одговоре знаком X на листу за одговоре. Ако кандидат обележи више од једног одговора, задатак ће се бодовати с 0 (нула) бодова без обзира на то шта је међу обележенима и тачан одговор.

У задацима отвореног типа (задаци кратког и продуженог одговора) кандидат мора одговорити кратким одговором са неколико речи или једноставном реченицом (задаци кратког одговора) или одговорити са неколико реченица на за то предвиђено место у испитној свесци (задаци продуженог одговора). Ако кандидат погрешно, треба прецртати нетачан одговор, ставити га у заграду, написати тачан одговор и ставити скраћени потпис покрај тачног одговора. Забрањено је потписати се пуним именом и презименом.

При решавању задатака отвореног типа кандидати могу употребљавати лист за концепт, али на крају морају своје одговоре преписати на лист за уредно писање.

4.3. ПРИБОР

Током писања испита дозвољено је употребљавати искључиво хемијску оловку која пише плавом или црном бојом.

5. ОПИС БОДОВАЊА

Кандидат у испиту може остварити **54** бода.

У задацима вишеструког избора тачно обележен одговор на листу за одговоре доноси 1 бод. Успешним решавањем тих задатака кандидат може остварити 27 бодова.

У задацима кратког одговора тачан одговор доноси 1 бод. Тачним решавањем задатака кратког одговора кандидат може остварити 12 бодова.

У задацима продуженог одговора тачан и логично структурисан одговор може да се вреднује са једним бодом, са два бода или максимално са три бода у зависности од прецизности кандидатовог одговора. Тачним решавањем свих задатака продуженог одговора у испиту кандидат може остварити 15 бодова.

Опис бодовања према врсти задатака приказан је у табlici 5.

Табела 5. Бодовање према врстама задатака

Задаци вишеструког одговора	1 бод 1 бод – тачан одговор 0 бодова – нетачан одговор, више обележених одговора или одговор није наведен
Задаци кратког одговора	1 бод 1 бод – потпуно тачан одговор 0 бодова – делимично тачан одговор, нетачан одговор или одговор није наведен
Задаци продуженог одговора	3 бода Дужина одговора није пресудна при вредновању. 3 бода – одговор удовољава захтевима задатка, логично је структурисан, садржајан и усмерен на питање 2 бода – питање је делимично одговорено, нпр. тачно је именовано оно шта се тражи у питању, присутан је и опис ком недостају информације или су само делимично тачне или су само делимично усмерене на питање 1 бод – на питање је делимично одговорено, али садржи знатније недостатке, нпр. тачно је именовано оно шта се тражи, али недостаје опис или садржи нетачне информације или оне нису усмерене на питање 0 бодова – нетачан одговор, одговор није наведен или одговор не задовољава ниједан од претходно наведених критеријума

Табела 6. Бодовања испитних потподручја

ПОДРУЧЈЕ	ПОТПОДРУЧЈЕ	ЗАДАЦИ ВИШЕСТРУКОГ ИЗБОРА	ЗАДАЦИ КРАТКОГ ОДГОВОРА	ЗАДАЦИ ПРОДУЖЕНОГ ОДГОВОРА	УКУПНО
А – научно- истраживачки приступ	Научно одређење психологије	4	1	3	8 (14,8 %)
Б – ја	Когнитивни процеси	6	2	3	33 (61,1 %)
	Афективни и конативни процеси	5	2	3	
	Индивидуалне разлике	6	3	3	
Ц – ја и други	Социјална психологија	6	4	3	13 (24,1 %)
УКУПНО		27 (50 %)	12 (22,22 %)	15 (27,78 %)	54 (100 %)

6. ПРИМЕРИ ЗАДАТАКА

У овом поглављу су наведени примери задатака. Испит из Психологије састоји се од задатака затвореног типа (задаци вишеструког избора) и задатака отвореног типа (задаци кратког одговора и задаци продуженог одговора).

Уз сваки пример задатка наведено је и упутство за решавање задатка, тачан одговор, подручје испитивања, потподручје, образовни исход који се тим задатком испитује те начин бодовања.

6.1. ПРИМЕР ЗАДАТКА ВИШЕСТРУКОГ ИЗБОРА

Задатак вишеструког избора састоји се од упутства (у ком је описан начин решавања задатка и које је заједничко за све задатке тог типа у низу), основе (у којој је постављен задатак) те четири понуђена одговора од којих је један тачан.

Упутство за решавање задатка вишеструког избора гласи:

У следећем задатку од више понуђених одговора само је **један** тачан.

Тачан одговор морате обележити знаком X на листу за одговоре.

Тачан одговор доноси један бод.

Задатак:

Који се психолог бави избором људи који најбоље удовољавају захтевима одређеног радног места?

- A. клинички
- B. развојни
- C. социјални
- D. организацијски

ТАЧАН ОДГОВОР: D

ПОДРУЧЈЕ: A – научно-истраживачки приступ (Научно одређење психологије)

ОБРАЗОВНИ ИСХОД: описати подручја рада психолога

БОДОВАЊЕ:

1 бод – тачан одговор

0 бодова – нетачан одговор, одговор није обележен или је обележено више одговора

6.2. ПРИМЕР ЗАДАТКА КРАТКОГ ОДГОВОРА

Задатак кратког одговора састоји се од упутства (у ком је описан начин решавања задатка и које је заједничко за све задатке тог типа у низу) и основе (најчешће питања) у којој је задато шта кандидат треба одговорити.

Упутство за решавање задатка кратког одговора гласи:

У следећем задатку одговорите кратким одговором (речју, са неколико речи или једноставном реченицом).

Одговор упишите **само** на предвиђено место у испитној свесци.

Тачан одговор доноси један бод.

Задатак:

Како се у социјалној психологији назива појава због које особа боље игра шах у присутности других људи него када је сама?

ТАЧАН ОДГОВОР: социјална фацилитација

ПОДРУЧЈЕ: Ц – ја и други (Социјална психологија)

ОБРАЗОВНИ ИСХОД: анализирати учинке различитих социјалних утицаја на понашање појединца на примерима из свакодневног живота или у ширем друштвеном/ историјском контексту

БОДОВАЊЕ:

1 бод – тачан одговор

0 бодова – делимично тачан одговор, нетачан одговор или одговор није наведен

6.3. ПРИМЕР ЗАДАТКА ПРОДУЖЕНОГ ОДГОВОРА

Задатак продуженог одговора састоји се од упутства (у ком је описан начин решавања задатка и које је заједничко за све задатке тог типа у низу) и основе (најчешће питања) у којој је задато шта кандидат треба одговорити.

Упутство за решавање задатка продуженог одговора гласи:

У следећем задатку одговорите са неколико реченица, јасно и сажето, усмеравајући се на оно шта је битно за задатак.

Одговор упишите **само** на предвиђено место у испитној свесци.

Тачан одговор доноси један, два или највише три бода.

Задатак:

Наведите три начина суочавања са стресом и објасните их на примеру ученика који се посвађао с пријатељем.

МОДЕЛ ТАЧНОГ ОДГОВОРА:

- **прихватање ситуације каква јесте** – ученик се може помирити са тим да се више неће дружити са тим пријатељем (и не предузима ништа, већ настоји то гледати у најбољем светлу)
- **контролисање/деловање на изворе стреса (суочавање усмерено на проблем)** – ученик може покушати разговарати са пријатељем, саслушати га и покушати решити сукоб
- **контролисање/деловање на своје доживљаје (суочавање усмерено на емоције)** – ученик може потражити утеху код чланова породице или неког другог пријатеља (може се усмерити на друге забавне садржаје, хобије, спорт)
- **избегавање стресних ситуација и догађаја** – ученик може избегавати сусрете са тим пријатељем и разговоре о њему

ПОДРУЧЈЕ: Б – ја (Афективни и конативни процеси): упоредити различите начине ношења са стресом/фрустрацијом

БОДОВАЊЕ:

3 бода – Именована су три од четири наведена начина суочавања са стресом и сваки је објашњен на задатом примеру.

2 бода – Именована су два или три облика суочавања са стресом и два су описана на примеру.

Именован је један облик или два облика суочавања са стресом и три су описана на примеру.

Именована су три облика суочавања са стресом и један је описан на примеру.

1 бод – Именован је један облик или два облика суочавања са стресом и један је описан на примеру.

Именован је један облик суочавања са стресом и два су описана на примеру.

Именована су два или три облика суочавања са стресом.

Објашњена су два или три облика суочавања са стресом на примеру, али нису именована или су наведени погрешни називи.

0 бодова – сви остали одговори који не укључују горе наведено или одговор није наведен

7. ПРИПРЕМА ЗА ИСПИТ

У интересу кандидата је савесно приступити испиту, понашати се према прописаним правилима и настојати остварити шта бољи резултат. У начелу за припрему овог испита вреди општа правила која вреди и за друге врсте писаних испита. Испитни каталог као јавни документ пружа важне информације и наставницима и кандидатима те јасно описује шта ће се и како испитивати на државној матури.

Исходи вишег нивоа подразумевају оствареност исхода нижег нивоа (нпр. исход „упореди“ подразумева да ученик може „дефинисати, објаснити, навести пример и сл.“).

Кандидати би требало да почну с озбиљним припремама за испит три до четири месеца уочи испита. Корисно је направити план рада по данима и недељама и бележити количину градива обрађену током дана.

Теоријска знања је важно међусобно повезивати и објашњавати на примерима из свакодневних животних ситуација. За проверу степена усвојености и понављање садржаја могу се употребљавати испити из претходних година објављени на интернетској страници Националног центра за вањско вредновање образовања.

Литература за припрему испита из Психологије су уџбеници које је прописало и одобрило Министарство знаности и образовања Републике Хрватске током протеклог четворогодишњег раздобља.

1. Бобан Липић, А., Јамбровић Чутура, И., Колега, М., уџбеник за психологију за други и трећи разред гимназије, Школска књига, Загреб, 2020.
2. Братко, Д., *Психологија*, уџбеник за психологију за гимназије, Профил, Загреб, 2001.
3. Ракоци, В., Рибарић Грубер, А., Каменов, Ж. уџбеник за психологију за други и трећи разред опште и трећи разред језичне гимназије, Алфа, Загреб, 2020.
4. Шверко, В. (ур.), *Психологија*, уџбеник за психологију за гимназије, Школска књига, Загреб, 2006.

